

Gilbert Keith Chesterton

OTEC BROWN NA STOPĚ

Splendidum družstvo

OTEC BROWN NA STOPĚ

GILBERT KEITH CHESTERTON

Splendidum družstvo • Vražné, Hynčice

OTEC BROWN NA STOPĚ

Copyright © Gilbert Keith Chesterton, 1911

Cover © Splendidum družstvo, 2024

Translation © Tereza Novotná, 2024

Czech Edition © Splendidum družstvo

Vražné, Hynčice, 2024

První el. vydání

ISBN 978-80-7681-333-5 (EPUB)

ISBN 978-80-7681-334-2 (MOBI)

ISBN 978-80-7681-335-9 (PDF)

Z anglického originálu *The Complete Father Brown Stories by G. K. Chesterton*, přeložila Tereza

Novotná.

Obsah

Záhadná vražda v divadle
Záhadná smrt admirála Cravena
Neřešitelná záhada
Otec Brown zasahuje
Zlaté létající ryby
Nejhorší zločin na světě
Boží šíp
Zázračný půlměsíc
Prokletí zlatého kříže
Bůh gongu
Římská mince
Tajemný muž v uličce

Záhadná vražda v divadle

Pan Macdon Mandeville, majitel souboru, rychle procházel chodbou za pódiem, respektive pod pódiem. Byl elegantní, možná až příliš elegantní: boutonniere v knoflíkové dírce jeho saka byla elegantní, jeho boty se elegantně třpytily, ale jeho vzhled nebyl vůbec elegantní.

Byl to velký muž s býčím krkem a hustým obočím, které se dnes mračilo ještě víc než obvykle. Pravda, člověk v jeho postavení je denně v obležení stovek malých i velkých, starých i nových starostí. Bylo pro něj nepříjemné chodit po chodbě, kde byly vysypány kulisy starých pantomim – těmito populárními hrami zde začínal svou kariéru, ale pak musel přejít k vážnějšímu klasickému repertoáru, který značnou část ubral z jeho jmění. Proto v něm „*Safírová brána Modrovousova paláce*“ a kousky „*Začarované nebo zlaté jeskyně*“, pokryté pavučinami nebo požvýkané myšmi, v něm nevyvolaly ten sladký pocit návratu k jednoduchosti, který zažíváme, když se vracíme do minulosti, do pohádkového světa dětství. Nestihl ani uronit slzu nad svou ztrátou nebo snem o dětském ráji: spěchal vyřešit velmi prozaický konflikt, k němuž občas v podivném zákulisním světě dochází. Tentokrát byl skandál dostatečně velký na to, aby byl brán vážně.

Slečna Maroni, talentovaná mladá Italka, která hrála jednu z hlavních rolí ve hře, která se měla ráno (zahajovací večer byl večer) zkoušet, náhle odmítla hrát. Pan Mandeville dnes ještě neviděl rozmarnou dámu; a protože se zamkla ve své šatně a za dveřmi se hádala, bylo těžké doufat, že ji uvidí. Pan Mandeville byl skutečný Angličan, a proto reptal, že všichni cizinci jsou blázni. Ale myšlenka na výjimečné štěstí, které ho potkalo – žít v jediné normální zemi – ho neutěšovala víc než Zlatá jeskyně. To vše bylo docela nepříjemné; a přesto by si pozorný pozorovatel všiml, že pan Mandeville má vážnější obavy.

Ať už ho sužoval jakýkoli tajný smutek, zjevně se uhnízdil na samém konci dlouhé temné chodby – kde se nacházela jeho malá kancelář: když šel chodbou, tu a tam se nervózně ohlížel.

Jenže byznys je byznys a pan Mandeville odhodlaně zamířil na opačný konec chodby, kde zelené dveře šatny slečny Maroneyové vzdorovaly celému světu.

Kolem těchto dveří se tísnila skupina herců a dalších zainteresovaných osob: člověk by si myslel, že diskutují o tom, zda použít beranidlo. Jeden z nich byl znám široké veřejnosti, jeho fotografie byly na mnoha římsách a jeho autogramy byly v mnoha albech. Pravda, Norman Knight sloužil v trochu zaostalém a provinčním divadle, kde se jeho role stále nazývala hrdina-milenek, ale jeho cesta vedla ke slavnějším triumfům. Byl hezký; jeho silná rozštěpená brada a lehká ofina mu dávaly určitou podobnost s Nerem a ne zcela odpovídaly jeho ostrým, prudkým pohybům. Vedle něj stál Ralph Randol, postarší charakterní herec s posměšným, ostrým obličejem, modrým od častého holení a bezbarvým od častého líčení. Nechyběl ani druhý milenek souboru,

který nejčastěji hrál ještě ne zcela zmizelé role „hrdinského důvěrníka“ – tmavý, kudrnatý mladík jménem Aubrey Vernoy.

Byla tam také služka Mandevillovy ženy – velmi impozantní osoba s uhlazenými zrzavými vlasy a tvrdým dřevěným obličejem. Mimochodem, v pozadí stála samotná Mandevillova manželka – tichá žena s trpělivou tváří, klasická, přísná, překvapivě bledá díky světlým očím a téměř bezbarvým vlasům, uprostřed učesaná jako velmi starobylá Madonna. Málokdo věděl, že byla kdysi vážnou herečkou v rolích intelektuálních Ibsenových hrdinek. Ale její manžel měl o hrách s problémy nízké mínění; teď ho každopádně víc zajímal jiný problém – jak dostat tvrdohlavou Italku z její šatny.

„Ještě neodešla?“ zeptal se a neoslovil ani tak manželku, jako její zaneprázdněnou služku.

„Ne, pane,“ odpověděla paní Sandsová (tak se jmenovala) zachmuřeně.

„Blbost!“ řekl Mandeville se svou charakteristickou jednoduchostí. „Reklama je dobrá věc, ale my tento druh reklamy nepotřebujeme. Má přátele? Ona nikoho neposlouchá?“

„Jervis říká, že s ní může jednat pouze její kněz,“ řekl Randol. „Jestli to tam visí na háčku, tak by měl opravdu raději přijít.“ Jervis ho tedy následoval. „Ano, tady je.“

Na konci chodby pod pódiem se objevili dva muži. Jedním z nich byl Ashton Jervis, laskavý muž, který obvykle hrál padouchy, ale tentokrát tuto vysokou poctu předal Vernonovi s kudrnatými vlasy a velkým nosem. Druhý, celý v černém, byl otec Brown, kněz z kostela za rohem.

„Myslím, že má nějaký důvod být tak uražená,“ řekl. „Nikdo neví, co se stalo?“

„Zdá se, že není spokojená se svou rolí,“ odpověděl starý herec.

„Tohle se jim stává vždycky!“ zamumlal pan Mandeville. „A já si myslel, že moje žena rozdělila všechno správně.“

„Dala jsem jí tu nejlepší roli,“ řekla unaveně paní Mandevilleová. „Koneckonců všechny dívky opotřebované divadlem sní o tom, že si zahrají mladou, krásnou hrdinku a provdají se za krásného mladého hrdinu za bouřlivého potlesku z galerie. Herečka v mém věku by samozřejmě měla ustoupit a hrát úctyhodné matróny, což jsem si zahrála.“

Otec Brown se plížil vpřed a poslouchal, když stál u zamčených dveří.

„Nic neslyšíte?“ zeptal se Mandeville nesměle a tiše dodal: „Myslíte, že si nic neudělala?“

„Něco jsem slyšel,“ odpověděl kněz klidně. „Soudě podle zvuku, rozbíjí okno nebo zrcadlo, nejspíš nohama. Nespáchá sebevraždu, tím jsem si jistý. Než spácháte sebevraždu, nekopáte do zrcadel. Kdyby byla Němka a uzavřela se do sebe, aby přemýšlela o metafyzických tématech, určitě bych navrhoval vylomit dveře. Italové, ale neumírají tak snadno; nejsou schopni spáchat sebevraždu v záchvatu vzteku. Někoho zabít... ano, mohou... Takže buďte opatrní, pokud vyskočí.“

„Takže nedoporučujete rozbít dveře?“ zeptal se Mandeville.

„Ne, pokud chcete, aby hrála,“ odpověděl otec Brown. „Pokud rozbijete dveře, hodí po vás sklenku a odejde z divadla. Pokud ji necháte samotnou, s největší pravděpodobností vyjde ven – jen ze zvědavosti. Být vámi, nechal bych někoho hlídat dveře a dvě hodiny bych byl trpělivý.“

„V tom případě,“ řekl Mandesil, „nacvičíme ty scény, ve kterých nehraje. Moje žena se postará o rekvizity. Můžeme začít?“

„Co zkoušíte?“ zeptal se kněz.

„Školu skandálu,“ řekl Mandeville. „Možná je to dobrá literatura, ale já potřebuji divadelní hry. A moje žena miluje tyto klasické komedie. Podle mě jsou spíš klasické než vtipné.“

V tu chvíli se k nim přišoural starý vrátný, kterému všichni říkali prostě Sam – jediný obyvatel divadla v těch hodinách, kdy se nezkouší ani nehraje. Dal majiteli vizitku a řekl, že ho chce vidět lady Miriam Mardeková. Pan Mandeville odešel a otec Brown se na jeho manželku pozorně podíval a viděl, že se na její povadlé tváři objevil neradostný úsměv.

Pak i on vyšel do foyer spolu s hercem, který ho přivedl – jeho blízkým přítelem a souvěrcem, což není v divadelním prostředí tak vzácné. Když odcházel, zaslechl, jak paní Mandevilleová přísným tónem nařizuje paní Sandsové, aby zaujala místo hlídky u zamčených dveří.

„Paní Mandevilleová se zdá být inteligentní žena,“ řekl kněz.

„Kdysi byla velmi inteligentní,“ řekl Jervis smutně. „Ovšem, provdala se za takového netvora jako je Mandeville. Má nejvyšší divadelní ideály. Ale samozřejmě se jí často nedaří vštípit je svému manželovi a pánovi. Dokážete si představit, že chtěl, aby žena jako ona hrála chlapce ve fraškovitých pantomimech! Přiznal, že byla dobrá herečka, ale řekl, že pantomimy jsou výnosnější. Z toho můžete usoudit, jak citlivý a pozorný k lidem je. Ale nikdy si nestěžovala. Jednou mi řekla: “Stížnosti se nám vždy vrátí jako ozvěna z druhého konce světa; a ticho posiluje naši duši.”“

A ukázal na široká černá záda Mandevilla, který mluvil se dvěma dámami, které ho zavolaly do foyer.

Lady Miriam byla vysoká, malátná a elegantní dáma, krásná s tou moderní krásou, která si vzala za vzor egyptskou mumii. Její černé rovné, ostříhané vlasy vypadaly jako přilba a výrazně namalované rty vyčnívaly a dodávaly její tváři opovržlivý výraz. Její společnicí byla velmi živá dáma s ošklivým, ale přitažlivým obličejem a vlasy, které se zdály posypané stříbrným práškem. Jmenovala se slečna Tereza Talbotová. Paní Miriam se zdála být příliš unavená, než aby mohla mluvit. Teprve když kolem prošli Brown a Jervis, našla sílu říct: „Divadlo, obecně řečeno, je nuda. Ale nikdy jsem neviděla zkoušku v obyčejných kostýmech. Možná je to vtipné... V dnešní době je tak těžké najít něco nového...“

„Samozřejmě, můžu vám dát vybrat,“ odpověděl spěšně Mandeville. „Prosím přijďte sem.“ A zavedl je do další chodby.

„Zajímalo by mě,“ řekl Jervis zamyšleně, „jestli je to typ ženy, kterou Mandeville preferuje?“

„Z jakých důvodů si myslíte,“ zeptal se kněz, „že obecně dává přednost někomu před vlastní manželkou?“

Jervis se na něj alespoň vteřinu díval, než odpověděl.

„Mandeville je záhada,“ řekl vážně. „Ano, vím, že vypadá jako průměrný muž na ulici. A přesto je záhadou. Má něco na svědomí. Něco mu zatemňuje život. Zcela náhodou o tom vím víc než kdokoli jiný. Ale nerozumím tomu, co vím.“

Rozhlédl se, jestli není někdo poblíž, a ztišil hlas: „Nebojím se vám to říct, protože přísně držíte tajemství. Včera mě opravdu napadla jedna věc. Víte, že Mandeville pracuje v malé kanceláři na konci chodby, přímo pod jevištěm. Takže jsem musel projít dvakrát,

když si všichni mysleli, že je tam sám. Navíc jsem v obou případech přesně věděl, kde jsou všechny ženy z naší skupiny. Žádná v divadle nezůstala.“

„Myslíte opravdu, že všechny ženy odešly?“ zeptal se Brown.

„No, jedna žena,“ řekl Jervis téměř šeptem. „Nějaká žena za ním neustále chodí a nikdo z nás ji nezná. Ani nevím, jak se tam dostala – jediný vchod je z chodby. Myslím, že jsem jednou viděl nějakou dámu v závoji nebo kápi. Bloudila jako duch po divadle. Ale není to duch. Taky si myslím, že to není příjemná “záležitost”. S největší pravděpodobností jde o vydírání.“

„Proč si to myslíte?“ zeptal se Brown.

„Protože,“ řekl Jervis, už ne vážně, ale zachmuřeně, „slyšel jsem, jak se hádají. A nakonec řekla hlasitě a výhružně tři slova: “Jsem tvá žena.”“

„Myslíte, že je bigamista?“ zeptal se otec Brown zamyšleně.

„No, bigamie a vydírání jdou ruku v ruce. Mimochodem, zdá se, že zkouška začala...“

„Nejsem zapojený do této scény,“ usmál se Jervis. „Teď zkouší jen jedno jednání – čekají, až se Italka vzpamatuje.“

„Aha, to je pravda,“ řekl kněz. „Zajímalo by mě, jestli už přišla k rozumu?“

„Můžeme se vrátit a podívat se, jestli chcete,“ řekl Jervis; a znovu sestoupili do chodby, jeden konec končil v Mandevilleově kanceláři a druhý v šatně Signory Maroniové.

Nedaleko na druhém konci chodby viděli herce, jak šplhají po schodech na jeviště. Vernon a starý Randall šli napřed – spěchali. Paní Mandevillová je následovala svou obvyklou odměřenou chůzí a

Norman Knight, jak se zdálo, záměrně zaostával, aby s ní promluvil. Brown a Jervis slyšeli úryvek z jejich rozhovoru.

„Říkal jsem ti, že za ním přijde jeho žena!“ řekl Knight naštvaně.

„Psst!“ odpověděla paní Mandevilleová svým stříbřitým hlasem, který stále zvonil ocelí. „Neměl bys se mnou takhle mluvit. Pamatuj, že je to můj manžel.“

„Kéž bych na to mohl zapomenout!“ řekl Knight a vrhl se na pódium.

„Nejste jediný, kdo to ví,“ řekl Brown klidně, „ale to není naše věc.“

„Ano,“ zamumlal Jervis. „Zdá se, že to všichni vědí, ale nikdo o tom nic pořádně neví.“

Došli na konec chodby, kde dveře s Italkou hlídala služka.

„Ne, nic si neudělala,“ řekla paní Sandsová zachmuřeně. „Určitě není mrtvá, hýbe se. Nechápu, jaké další triky má v plánu.“

„Nevíte náhodou, madam,“ oslovil ji Brown s nečekanou sofistikovaností, „kde je pan Mandeville teď?“

„Ano, vím. Viděla jsem ho, šel do své kanceláře asi před dvěma minutami. Jakmile vešel, asistent všechny svolal na jeviště a opona se zvedla. Takže tam sedí, a asi ještě nevyšel.“

„Chcete říct, že z jeho kanceláře vede jen jedna cesta,“ řekl Brown ledabyle. Služka pokývala souhlasně hlavou. „No, zdá se, že zkouška pokračuje, navzdory všem výstřednostem Signory Maroni,“ dodal.

„Ano,“ odpověděl Jervis po odmlce. „Slyším odsud hlasy herců. Dědek Randol má dokonale vycvičený hlas.“

Oba se zastavili a poslouchali. Stentorský hlas starého herce k nim skutečně dorazil. Než však znovu promluvili, zaslechli další

zvuk.

Byl to řev a vycházel zpoza zavřených dveří malé kanceláře.

Brown se řítíl chodbou jako šíp vystřelený z luku, a než se Jervis vzpamatoval a rozběhl se za ním, už vši silou škubal klikou dveří.

„Zamčeno,“ řekl a obrátil svůj mírně bledý obličej k herci. „Tyhle dveře je třeba teď vyrazit.“

„Myslíte,“ zeptal se Jervis ustrašeně, „že je tam ta tajemná dáma? Myslíte, že... se stalo něco vážného?“ A po pauze dodal: „Zdá se, že je dokážu otevřít. Zním takové zámky.“

Poklekl, vytáhl z kapsy kapesní nůž s dlouhou čepelí, trochu zašmátral v zámku a dveře se otevřely. Při vstupu si hned všimli, že v místnosti nejsou druhé dveře a dokonce ani okno a na stole svítí velká lampa. Ale ještě dříve viděli, že Mandeville leží tváří dolů uprostřed místnosti a zpod obličejů se plazí potoky krve jako šarlatové hady, které zlověstně jiskří v tomto nepřirozeném jeskynním světle.

Nevěděli, jak dlouho se na sebe dívali, dokud Jervis neřekl, jako by se osvobodil od těžké myšlenky: „Pokud sem ta žena vstoupila, tak nějak vyšla.“

„Možná o ní příliš přemýšlíme,“ řekl otec Brown. „V tomhle divném divadle se děje tolik divných věcí, že si nepamatujete všechno.“

„O čem to mluvíte?“ zeptal se rychle Jervis.

„O mnoha věcech,“ řekl Brown. „No, alespoň o dalších zamčených dveřích.“

„Ale faktem je, že je to zamčené!“ zvolal herec.

„Přesto jste na ni zapomněl,“ řekl kněz.

Odmlčel se a pak zamyšleně dodal: „Tato paní Sandsová je docela nepříjemný člověk.“

„Myslíte, že lhala a slečna Maroneyová vyšla ven?“ zeptal se herec tiše.

„Ne,“ odpověděl kněz klidně. „To je prostě abstraktní předpoklad.“

„Opravdu si myslíte,“ zvolal herec, „že ho paní Sandsová zabila?“

„No to už se vůbec nedá předpokládat,“ řekl otec Brown.

Zatímco si vyměňovali tyto krátké fráze, Brown si klekl vedle těla a ujistil se, že je skutečně mrtvý. Nedaleko, ale tak, aby nebylo vidět z prahu, ležela divadelní dýka; zdálo se, jako by vypadla z rány nebo z rukou vraha. Jervis okamžitě viděl, že dýka je atrapa a nic neznamena; pokud na něm odborníci nenajdou otisky prstů. Pak kněz vstal a opatrně se rozhlédl po místnosti.

„Musíme poslat pro policii,“ řekl. „A sežeňte doktora, i když je pozdě... Tak se dívám na pokoj a nechápu, jak to Italka mohla udělat.“

„Italka?“ zvolal Jervis. „Ach ne! Podle mě, jestli má někdo alibi, tak jediné ona. Dvě místnosti, obě zamčené na různých koncích chodby, a jedna má stále hlídku.“

„Ne,“ řekl Brown. „Takhle určitě ne. Otázkou je, jak se sem dostala a jak se dostala ze svého pokoje, to si nedovedu představit.“

„Opravdu si to myslíte?“ zeptal se Jervis.

„Říkal jsem vám,“ řekl otec Brown, „že jsem slyšel rozbití skla – okna nebo zrcadla. Z hlouposti jsem zapomněl na jednu věc, kterou dobře znám: Signora Maroni je velmi pověřčivá. Nikdy by nerozbila zrcadlo. Tak rozbila okno. Pravda, její toaleta je v suterénu, ale

pravděpodobně tam má nějaké okno do ulice nebo do dvora. Tady ale žádná okna nejsou.“

Zvedl hlavu a dlouze se díval do stropu.

Najednou rychle promluvil: „Musíme jít nahoru, říct všem... Jaká hrůza se stala! Pane... Slyšíte? Křičí a recitují tam. Komédie pokračuje. Myslím, že tomu říkají tragická ironie.“

Když se divadlo vůlí osudu proměnilo v dům smutku, celý soubor dostal příležitost ukázat úžasné vlastnosti, které jsou hercům vlastní. Muži se chovali jako opravdoví gentlemani, a nejen jako hrdinští milenci. Ne každý Mandeville miloval a ne každý mu věřil, ale dokázali o něm říct přesně to, co potřebovali. A vůči vdově projeví nejen sympatie, ale i největší podporu.

„Vždy to byla silná žena,“ řekl starý Randol. „V každém případě je chytřejší než my všichni. Chudák Mandeville k ní má samozřejmě daleko, ale vždy mu byla vzornou manželkou. Jak dojemně někdy řekla: “Chtěla bych žít intelektuálnější život...” A Mandeville... No, o mrtvých jen dobře. To se říká?“

A stařec odešel a smutně potřásl hlavou.

Jervis poznamenal zachmuřeně: „Nemyslím si však, že ví o tajemném návštěvníkovi. Mimochodem, nemyslíte si, že ho zabila tajemná žena?“

„To záleží,“ řekl kněz, „komu říkáte tajemná žena.“

„No, nemyslím na Italku!“ řekl spěšně Jervis. „Ano, měl jste s ní naprostou pravdu. Když vylomili dveře, ukázalo se, že okno v patře bylo rozbité a místnost byla prázdná. Ale jak se policii podařilo zjistit, jednoduše šla domů. Ne, myslím tu ženu, která mu tajně vyhrožovala, ženu, která si říkala jeho manželka. Myslíte si, že je to opravdu jeho žena?“

„Je možné,“ řekl otec Brown a díval se do nebe, „že je to jeho manželka.“

„Pak je tu motiv: žárlivost,“ řekl Jervis. „Žárlila na jeho druhou ženu. Ostatně nic mu nevzali, takže o zlodějských sloužících nebo utrápených hercích nemá cenu spekulovat. Ale všiml jste si zvláštní, výjimečné vlastnosti?“

„Všiml jsem si mnoha podivných věcí,“ řekl otec Brown. „A vy máte, co na mysli?“

„Myslím obecné alibi,“ řekl Jervis. „Nestává se často, že by měli všichni najednou takové alibi: hráli na osvětleném pódiu a každý se za sebe může zaručit. Měli velké štěstí, že chudák Mandeville herce poslal hrát. Mohou dosvědčit, že se celý akt obešel bez problémů a nikdo neopustil jeviště. Zkouška začala přesně ve chvíli, kdy Mandeville šel na své místo. A shodou okolností v tu vteřinu, kdy jsme slyšeli řev, byli všichni zaneprázdněni hlavní scénou.“

„Ano, je to opravdu velmi důležité a zjednodušuje to pátrání,“ souhlasil Brown. „Pojďme zjistit, kdo má alibi. Za prvé, Randol. Podle mého názoru nemohl vystát režiséra, i když nyní své pocity pilně skrývá. Ale musí být vyloučen – byl to jeho hlas, který k nám tehdy přišel z jeviště. Další je pan rytíř. Mám důvod si myslet, že je do paní Mandevillové zamilovaný a neskrývá své city. Ale je mimo podezření – byl také na pódiu a Randol na něj křičel. Na jevišti byli Aubrey Vernoy a paní Mandevillová – proto je také vylučujeme. Jejich společné alibi, jak tomu říkáte, závisí především na lady Miriam a jejím příteli. Pravda, zdravý rozum velí, že pokud akt proběhl hladce, znamená to, že nedošlo k žádné přestávce. Neurčité je, ale z pohledu soudu pouze svědectví lady Miriam a její přítelkyně slečny Talbotové. Jsou mimo podezření, co myslíte?“

„Lady Miriam?“ zeptal se Jervis překvapeně. „Ach ano! Asi vám vadí, že vypadá jako upír. Ale vy ani nevíte, jak dnes vypadají dámy z nejlepší společnosti... Proč bychom měli o jejich slovech pochybovat?“

„Protože nás zase vedou do slepé uličky,“ řekl Brown. „Copak nevidíte, že tohle alibi ve skutečnosti vylučuje všechny? Kromě těch čtyř v divadle nebyl zde ani jeden herec. A nebyli tam skoro žádní průvodci, jen Sam hlídal vchod a ta žena byla u dveří slečny Maroneyové. Takže jsme zbyli jen vy a já. My dva alibi nemáme, zvláště když jsme našli tělo. Nikdo jiný za to nemůže. Nezabil jste ho, když jsem se otočil zády?“

Jervis se na něj podíval, na chvíli se odmlčel, znovu se široce usmál a zavrtěl hlavou.

„Nezabil jste ho,“ řekl otec Brown. „Předpokládejme na chvíli, že jsem ho také nezabil. Herci, kteří byli na jevišti, jsou mimo podezření, takže Italka za dveřmi, služebná přede dveřmi a starý Sam zůstávají. Nebo možná myslíte na jiné dámy z divadla? Samozřejmě mohly nepozorovaně vyklouznout.“

„Ne,“ řekl Jervis, „myslím na cizinku, která přišla k Mandevillovi a řekla, že je jeho manželkou.“

„Možná to byla jeho žena,“ řekl kněz a tentokrát zněl jeho vyrovnaný hlas tak hlasitě, že jeho partner vyskočil na nohy a naklonil se přes stůl.

„Řekli jsme,“ řekl tiše a netrpělivě, „že první manželka by mohla žárlit na jeho druhou.“

„Ne,“ namítl Brown. „Mohla žárlit na Italku nebo řekněme na lady Miriam. Na svou druhou manželku, ale nežárlila.“

„Proč si to myslíte?“

„Protože žádná druhá není,“ řekl otec Brown. „Mandeville není bigamista. Je podle mě výhradně monogamní. Jeho žena s ním byla, řekl bych, až příliš často – tak často, že jste se v šířce duše rozhodli, že to je někdo jiný. Ale nechápu, jak s ním tehdy mohla být. Celou dobu byla na pódiu. Ostatně ztvárnila jednu z hlavních rolí...“

„Opravdu si myslíte,“ zvolal Jervis, „že ta cizinka byla paní Mandevillová?“

Nebyla žádná odpověď. Brown se podíval do nebe bezvýznamným, téměř idiotským pohledem. Vždy vypadal jako idiot, když jeho mysl pracovala na plné obrátky.

„Jaká hrůza. Podle mého názoru je to nejtěžší ze všech mých záležitostí. Ale musím si tím prokousat. Buďte tak hodný a zajděte za paní Mandevilleovou a požádejte ji, jestli bych s ní nemohl mluvit soukromě.“

„Prosím!“ řekl Jervis a zamířil k východu. „Ale co je s vámi?“

„Ach, jsem jen blázen,“ odpověděl Brown. „To se často stává v našem slzavém údolí. Jsem takový blázen, že jsem zapomněl, jakou hru zkoušeli.“

Neklidně přecházel po místnosti, dokud se Jervis nevrátil.

„Není nikde k nalezení,“ řekl. „Nikdo ji neviděl.“

„A Normana Knighta asi taky nikdo neviděl?“ zeptal se otec Brown suše. „No, podařilo se mi vyhnout se nejtěžšímu rozhovoru mého života. Skoro jsem se té ženy bál. Ale také se bála ona mě – bála se některých mých slov nebo usoudila, že jsem něco viděl. Knight ji neustále prosil, aby s ním utekla. No, utekla a je mi ho z celého srdce líto.“

„Jeho?“ zeptal se nechápavě Jervis.

„Není tak hezké utíkat s vrahem,“ řekl jeho přítel nezaujatě.
„Ale je mnohem horší než vrah.“

„Kdo je horší než vrah?“

„Sobec,“ řekl otec Brown klidně. „Je jednou z těch lidí, kteří se dívají do zrcadla, než se podívají z okna, a to je to nejhorší, co může člověk udělat. No a zrcadlo jí přineslo neštěstí právě proto, že nebylo rozbité.“

„Ničemu nerozumím,“ řekl Jervis. „Všichni si mysleli, že má nejvyšší ideály... že je duchovně mnohem výše než my.“

„Sama si to myslela,“ řekl otec Brown. „A věděla, jak to udělat, aby si to mysleli i ostatní. Snad jsem se v ní nemýlil, protože jsem ji znal tak málo. Věděl jsem, kdo to je, během prvních pěti minut.“

„Ale, o čem to pořád mluvíte!“ zvolal Jervis. „K Italce se chovala bezvadně.“

„Vždycky se chovala bezvadně,“ řekl Brown. „Všichni ve vašem divadle mi říkali, jak je subtilní a jemná a jak duchovně převyšuje chudáka Mandevilla. Ale všechny tyhle jemnosti a lahůdky se nakonec srazily na to, že ona byla dáma a on nebyl gentleman. Víte, nejsem si úplně jistý, zda jsou lidé na tomto základě vpuštěni do nebe. Pokud jde o další věci,“ pokračoval stále vášnivěji, „z jejích prvních slov jsem pochopil, že se k chudince Italce nechovala úplně čestně, navzdory vší její kultivovanosti a chladné velkorysosti. Napadlo mě to, když jsem zjistil, že vedete „School of Scandal“.

„Tak moc nespěchejte!“ řekl zmateně Jervis. „Záleží na tom, co se hraje?“

„Ne, na tom nezáleží,“ odpověděl Brown. „Řekla, že dala Italce roli krásné hrdinky a ona sama byla spokojená s rolí postarší matrony. To vše by bylo správné v jakékoli hře, ale ne v této. Její

slova mohla znamenat jediné: dala Italce roli Marie. Je to opravdu role? A skromná a nenápadná matrona je Lady Teazle! Je to jediná herečka, kterou by chtěla hrát. Pokud byla Italka skutečně „hvězdou“ a byla jí slíbena prvotřídní role, měla všechny důvody ke vzteku. Obecně platí, že Italové se nezlobí pro nic za nic. Římané jsou logičtí lidé a neblázní bez důvodu. Tento detail mi jasně ukázal pověstnou štědrost paní Mandeville. Ještě jedna věc. Smál jste se, když jsem řekl, že ponurý vzhled paní Sandsové mi poskytuje materiál pro charakterizaci, ale ne pro charakterizaci paní Sandsové. Tak, jak to je? Pokud chcete ženu poznat, nedívejte se na ni zblízka – může být na vás příliš chytrá. Nedívejte se zblízka na muže kolem ní – mohou ji vidět svým vlastním způsobem. Podívejte se blíže na ženu, která je vždy s ní, nejlépe na její podřízené. V tomto zrcadle uvidíte její pravou tvář. A tvář odrážející se v paní Sandsové byla odpudivá. Co jsem ještě viděl? Všichni mi říkali, že chudák Mandeville je netvor. Ale to vždy znamenalo, že za svou ženu nestojí, a jsem si jistý, že takové zvěsti nepřimo pocházely od ní. Soudě podle toho, co řekli vaši herci, každému z nich řekla o své intelektuální osamělosti. Sám jste řekl, že si nikdy nestěžuje a hned citoval její slova o tom, jak ticho posiluje její duši. Tady to je! Tento styl nelze zaměnit s ničím jiným. Ti, kteří si stěžují, jsou obyčejní, dobří, otravní lidé; nic proti nim nemám. Ale ti, kteří si stěžují, že si nikdy nestěžují, jsou ďáblové! Ano, každý je ďábel. Není toto vychloubání se svou vytrvalostí samotnou podstatou Byronova kultu Satana? Tohle všechno jsem slyšel. Nikdy jsem ji však neslyšel stěžovat si na něco konkrétního. Nikdo neřekl, že její manžel pil, nebo ji bil, nedával jí peníze nebo jí byl dokonce jednoduše nevěrný, kromě pověstí o tajemné návštěvnici. Ale byla to ona sama, kdo ho

melodramaticky trápil monology v jeho vlastní kanceláři. A když vidíte fakta, a ne atmosféru mučednictví, kterou kolem sebe vytvořila, všechno vypadá úplně jinak. Aby ji potěšil, Mandeville přestal hrát pantomimy, což mu přineslo příjem. Aby ji potěšil, začal dávat peníze na klasiku. Na jevišti rozkazovala, jak chtěla. Požadovala Sheridanovu hru – byla zinscenována. Chtěla hrát Lady Teazle – tuto roli dostala. Napadlo ji uspořádat zkoušku právě v tu hodinu bez kostýmů – a zkouška byla organizována. Všimněte si, že co chtěla, to měla.“

„Ale jaký je smysl všech vašich řečí?“ zeptal se herec překvapeně, že jeho mlčenlivý přítel mluvil tak dlouho.

„Ponořili jsme se do psychologie a šli jsme daleko od vraždy. Utekla s Knightem; oklamala Randola; napálila i mě. Ale nemohla zabít svého manžela. Všichni se shodují, že byla na jevišti. Může to být špatný člověk, ale není to čarodějnice.“

„No, nejsem si tak jistý,“ usmál se otec Brown. „Ale tady není potřeba čarodějnictví. Teď už vím, co udělala. Je to velmi jednoduché.“

„Jak to víte?“ zeptal se Jervis a překvapeně se na něj podíval.

„Protože jste zkoušeli Školu skandálu,“ odpověděl otec Brown, „a bylo to čtvrté dějství. Ještě jednou připomenu, že si kulisy a nábytek na jevišti rozmístila tak, jak se jí to líbilo. A ještě připomenu, že jeviště vašeho divadla je speciálně upraveno pro inscenování pantomimy – měly by tam být poklopy a nouzové východy. Říkáte, že svědci mohou potvrdit, že na jevišti byli všichni herci. A připomenu, že v této scéně je jedna z postav na jevišti, ale nikdo ji nevidí. Jedna osoba je formálně na jevišti, ale ve skutečnosti může

odejít. Pamatujete si tu část, kdy se Lady Teazle skrývá za oponou? Tady to máte, alibi paní Mandevillové.“

Bylo ticho. Potom herec řekl: „Myslíte, že prošla poklopem do jeho kanceláře?“

„Nějak tam vstoupila, s největší pravděpodobností přesně tak. Je to o to pravděpodobnější, že záměrně uspořádala zkoušku bez kostýmů. Není snadné sklouznout padacími dveřmi v krinolíně z osmnáctého století. Jsou i jiné potíže, ale vše se dá vysvětlit.“

„Je tu jedna věc, kterou nedokážu vysvětlit!“ řekl Jervis a téměř zasténal, sklonil hlavu do dlaní. „Nemohu uvěřit, že by tak bystrá, klidná žena mohla ztratit, jak se říká, moc nad svým tělem do takové míry, nemluvě o duši. Měla dobré důvody? Milovala moc Knighta?“

„To doufám,“ odpověděl Brown. „To by byla její jediná omluva. Bohužel o tom silně pochybuji. Chtěla se zbavit manžela – zaostalého provinčního podnikatele, kterému se také moc nedařilo. Snila o tom, že se stane skvělou manželkou skvělého herce. Ale bála se skandálu – nechtěla se účastnit každodenní školy skandálu. K útěku by se rozhodla jen pro jako poslední možnost. Neovládala ji lidská vášeň, ale jakási ďábelská úcta ke konvencím. Neustále svého manžela obtěžovala a požadovala, aby se s ní rozvedl nebo jí jinak šel z cesty. Odmítl – a ona se s ním vyrovnala. A ještě jednu věc vám chci připomenout. Říká se, že tito supermani mají obzvláště obrovské schopnosti pro velké umění, filozofické divadlo a tak dále. Ale pamatujte, jaká je téměř celá jejich filozofie! Jaký nesmysl vydávají za vznešený způsob myšlení! “Vůle k moci”, “právo na život”, “právo silného” ... Nesmysl a nesmysl, o to hroznější, že dokážou svést nezkušené!“

Otec Brown se zamračil, což se mu stávalo velmi zřídka. A vrásky na čele se mu nevyhladily, když vzal klobouk a vyšel do noci.